

Mirzə Şəfi Vazeh

Məhəbbət
təranələri

Аз-дБд118

M.Ə. Şamsov
Azərbaycan Milli
Kitabxanası

Mirzə Şəfi Vazeh

MƏHƏBBƏT TƏRANƏLƏRİ

«ASPOLİQRAF» Bakı-2014

*Təzə qaldırsa da, nə qədər külək,
Təzə öz tozluğunu dəyişməyəcək.
Gömülmüş olsa da, toza cəvahir,
Yenə də qiyməti öz üstündədir.*

Şəfəq Vəziri

«M. F. Əzizbəyovun «Məhəbbət təranələri» kitabının
mətbuatı üçün təqdimatı»

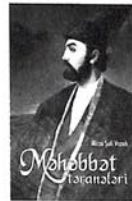
1999-cü il

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

MİRZƏ ŞƏFİ VAZEH

Məhəbbət təranələri

M. F. Əzizbəyovun
Azərbaycan Milli
Kitabxanası

«ASPOLIQRAF»
BAKI-2014

Bu kitab Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin «Mirzə Şəfi Vazehin 220 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında» 3 fevral 2014-cü il tarixli Sərəncamına əsasən çap olunur.

Tərtib edəni və redaktoru: **Pərvanə Məmmədli**,
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

Mirzə Şəfi Vazeh.

M 66 Məhəbbət təranələri. Bakı, «Aspoliqraf», 2014, 80 səh.

Görkəmli şair, pedaqoq və maarifçi-filosof Mirzə Şəfi Vazeh Şərqi poeziyasının çoxəsrlik ənənələrini layiqincə yaşadaraq Azərbaycan ədəbiyyatının Avropada tanılmasında və sevilməsində böyük rol oynamışdır. Bu kitabda Mirzə Şəfinin ana dilindəki şeirləri, farsca yazdığı şeirlərinin orijinal və sətri tərcümələri, almanca şeirlərinin bədii tərcümələri verilmişdir.

Kitab Mirzə Şəfinin «Nəğmələr» və «Şeirlər məcmuəsi» kitabları əsasında tərtib edilmişdir.

M $\frac{4702060202}{053}$ 2014

© «Aspoliqraf», 2014

AVROPALILARIN KÖNLÜNÜ FƏTH EDƏN GƏNCƏLİ ŞAİR

Görkəmli şair, pedaqoq və maarifçi-filosof Mirzə Şəfi Vazeh Şərqi poeziyasının çoxəsrlik ənənələrini layiqincə yaşadaraq Azərbaycan ədəbiyyatının Avropada tanılmasında və sevilməsində böyük rol oynamışdır.

XIX əsrin birinci yarısında yaşayıb yaratmış Azərbaycan şairi Mirzə Şəfi Vazehin həyatına, şəxsiyyətinə, onun şərqi-qərb müdrikliyini özündə birləşdirən poetik irsinə və qeyri-adi tələyinə marağ bu gün də azalmır.

Mirzə Şəfi Tiflis məktəbində «nəstəliq» xətti ilə yazıdan, eyni zamanda türk, fars dillərindən və ədəbiyyatdan dərs deyirdi. Vazeh Tiflisdə öz evində «Divani-hikmət» ədəbi məclisi yaratmışdı. O dövrün tanınmış şair, yazıçı və filosoflarının çoxu, o cümlədən Vazehin şagirdi və davamçısı Mirzə Fətəli Axundzadə və o vaxt Qafqaza gəlmiş alman şairi və şərqsünası Fridrix fon Bodenştedt də axşamlar tez-tez bu məclisdə toplaşardılar.

F. Bodenştedt öz vətəninə qayıdarkən Mirzə Şəfi «Müdriklik açarı» adlı şeirlər dəftərini ona hədiyyə etmişdi. F. Bodenştedt öz müəlliminin şeirlərini alman dilinə tərcümə edərək 1850-ci ildə «Şərqi 1001 gün» adı ilə nəfis tərtibatda çap etdirdi. F. Bodenştedtin 1851-ci ildə dərc etdirdiyi «Mirzə Şəfi nəğmələri» adlı kitabda öz müəllimi barədə və onun şeirlərini necə tərcümə etməsi haqda söhbət açdı.

Vazehi «Gəncəli mütəfəkkir» adlandıran, kitablarında da dö-nə-dönə «Mirzə Şəfi Şərqi'nin ən müdrik adamlarından biridir» – yazan F. Bodenştedt müəlliminin şeirlərinin qısa müddət ərzində Qərbdə böyük uğur qazandığını və bir çox Avropa dillərinə çevrildiyini görəndə əvvəl sevinmişdi. Sonra isə ona qibtə və şöhrət hissi güc gəldiyində özünü onların müəllifi elan etmək qərarına gəlmişdi. Beləliklə, Mirzə Şəfi Vazehin ölümündən iyirmi il sonra XIX əsrin 70-ci illərində F. Bodenştedt qeyri-adi bir bəyanatla

çıxış edib bildirmişdi ki, şərqli şair və filosofun adı və obrazı uydurmadır, o vaxta qədər Mirzə Şəfi Vazeh imzası ilə təqdim edilmiş şeirlər, guya, naşirin öz qələminin məhsuludur. Lakin ədəbiyyatşünaslıq tarixində «Bodenstedt plagiatı» adlanan bu fenomen, əslində, Mirzə Şəfi Vazehin ədəbi irsinin daha da məşhurlaşmasına və qorunub saxlanmasına zəmin yaradır.

XIX əsrin 60-cı illərindən başlayaraq Avropada, özəlliklə Rusiyada Mirzə Şəfi irsinə maraq artmış, dəfələrlə tərcümə və tədqiq olunmuş, kitablar nəşr edilmişdir.

Azərbaycan ədəbiyyatşünasları Mirzə Şəfinin həyat və yaradıcılığını öyrənib, əsərlərini toplamaq və araşdırmaq sahəsində az iş görməyiblər. Mirzə Şəfi irsinin toplanmasında ən mühüm xidmət tanınmış ədəbiyyatşünas Salman Mümtaza aiddir. O, Mirzə Şəfi irsindən beş qəzəl, bir müxəmməs və bir məktubu tapıb, 1926-cı ildə çap etdirmişdi (məhz buna görə də onun Mirzə Şəfi ilə bağlı ilk dəfə yazdıqlarını bu kitabda verdik. – red.). Salman Mümtaz M.Ş. Vazehin şairliyi haqda yaranmış yersiz şübhələrə son qoymuş, eləcə də özündən sonra gələn araşdırıcılara qiymətli material vermişdir.

Salman Mümtazdan sonra bu sahədə Əliəjdər Səidzadə, Cənnət Nağıyeva və Həmid Məmmədzadə çox dəyərli işlər görmüşlər. Ə.Səidzadə (1929-cu ildə tədqiqat nəticəsində üzə çıxardığı bəzi nümunələrin, orijinalların tapılması və nəşri sahəsində müəyyən işlər görə bilmişdi. Cənnət Nağıyeva 1960-cı ildə Vazehin farsca bir orijinal şeirinin izinə düşüb üzə çıxarmışdı. Həmid Məmmədzadə isə 1964-cü ildə Gürcüstan EA yanında K.Kekelidze adına Əlyazmalar İnstitutunda elmi axtarışlar apararkən burada saxlanılan Mirzə Şəfi ilə bağlı əlyazmanı – cüngü tapıb üzə çıxarmışdı. O, aşkar etdiyi bir cüngdə beş təkbeytin, iki qəzəlin və bir poemanın Mirzə Şəfiyə aid olduğunu yazmışdı.

Həmin cüng Mirzə Şəfinin öz əli ilə 1821-ci ildə Gəncədə yazılıbmış. Ayrı-ayrı Şərq klassiklərinin əsərləri toplanmış bir neçə bölmədən ibarət həmin cüngdə Mirzə Şəfinin özünün də o vaxtadək məlum olmayan əsərləri toplanıbmiş.

H.Məmmədzadə bu əlyazmanın Mirzə Şəfiyə məxsus olub onun tərəfindən yazıldığını tutarlı dəlillərlə göstərir; cüngün üç səhifəsində Mirzə Şəfinin şəxsi möhürünün olduğunu, əldə olan xətt nümunələri ilə müqayisədə cüngün son səhifəsindəki sətirlərin Mirzə Şəfi tərəfindən yazıldığını aydın sübut edir.

Həmid Məmmədzadə öz tapıntısı ilə əlaqədar yazdığı məqaləsində («Azərbaycan», 1964, №10) yazır ki, «Göstərilən əsərlərdən əlavə, cüngdə bir neçə qəzəl, rübai və məsnəvi də vardır ki, onların Mirzə Şəfi Vazehə və ya başqasına aid olmasını söyləmək üçün müəyyən tədqiqat lazımdır». H.Məmmədzadə Tiflisdə tapdığı əlyazma əsasında 1987-ci ildə Mirzə Şəfinin yeni tapılmış əsərlərini önsözlə birgə «Şeirlər məcmuəsi» adlı kitabda nəşr etdirir.

Qeyd etdiyimiz kimi Mirzə Şəfi Vazehin irsini öyrənib, əsərlərini toplamaq və araşdırmaq sahəsində ziyalılarımız çox çalışıblar. Ə.Səidzadə, İ.K.Yenikolopov, M.Rəfili, A.Bayramov, Z.Əsgərli, F.Veysəlli və başqaları Mirzə Şəfi haqqında ayrıca monoqrafiyalar, elmi məqalələr yazmaqla onun irsini və həyatının bir çox qaranlıq cəhətlərini işıqlandırmaqla xeyli iş görüblər.

Ötən əsrin otuzuncu illərindən başlayaraq Rəsul Rza, Aslan Aslanov, Balaş Azəroğlu, Xəlil Rza Mirzə Şəfinin əsərlərini ana dilinə çeviriblər. Müəllifin bu kitabda toplanmış almanca əsərlərini Aslan Aslanov, farsca yazılmış əsərlərini isə Balaş Azəroğlu, Həmid Məmmədzadə və Firuz Sadiqzadə Azərbaycan dilinə çeviriblər.

Həmid Məmmədzadə yazırdı ki, «Mirzə Şəfinin əsl yaradıcılıq simasını yalnız o vaxt qəti araşdırmaq mümkün olacaqdır ki, şairin əsərləri toplanmış olsun». Heç şübhəsiz, Vazeh irsinin qapısının «siri açarı» – «Müdrikliyin açarı» və başqa əsərlərinin əlyazması tapılanda bu mümkün olacaq. İnanırıq ki, elə bir gün gələcək!

Pərvanə Məmmədli

MİRZƏ ŞƏFİ VAZEH

(İxtisarla)

On üçüncü əsrin¹ ilk yarısında Azərbaycan türklərini avropalılara tanıdan və onların nəzər-diqətlərini Azərbaycan ədəbiyyatına cəlb etməyə müvəffəq olan ədib və şairlərimizin ən görkəmli məşhur Mirzə Şəfidir. Mirzə Şəfinin də bütün Avropa və bilxassə Almaniyada şöhrət kəsb etməsinə səbəb olanların birincisi Mirzə Şəfinin öz şagirdi bulunan Fridrix fon Bodenştedtdir. Bu zat Almanyanın Hannover adlı şəhərində doğulmuş bir alman şairidir ki, miladi 1344-də Qafqasıya canişini general Neytqardtın təklifinə görə Qafqasıyaya gələrək Tiflisdəki Uçitelski İnstitutu müəllim və yaxud müdir təyin edilmişdir.

İşbu tarixdən etibarən Bodenştedtdə Mirzə Şəfi ilə görüşmüş və Mirzə Şəfini də həman instituta müəllim təyin etdirmişdir. Mirzə Şəfi müəllimlik vəzifəsini ifa edərkən həm gənc müəllimlərə, həm də xüsusi olaraq Bodenştedtdə dərs vermişdir. Bodenştedtdə türk və fars dillərini Mirzə Şəfidən öyrənmişdir. Mirzə Şəfinin həman institut müəllimlərindən Qriqoryev fəsiləli bir zat ilə bərabər rus və türk dillərində yazdıqları müştərək bir dərs kitabı da vardır ki, Təbriz şəhərində daşbasması ilə basılmışdır. Nədənsə Bodenştedtin bir müddət Qafqasıya, bəxusus Tiflisdə iqamət etməsi, bəzi müştəriq və müvərrixləri mütərəddid buraxmışdır. Bunların bir qismi Mirzə Şəfini hannoverli bir nemsə və eyni zamanda yenə gəncəli bir türk ədd ediyorlar. Digər bir qismi onu iranlı bir fars və yaxud mövhum bir sima sanmadadırlar. Hannoverli ədd edənlər Mirzə Şəfi ilə Bodenştedtin hər ikisini bir şəxs və bir sima kimi düşünməkdədirlər.

Şübhə və tərəddüdlərə qarşı bu sətirləri qaralamaqda məqsədimiz azərbaycanlı Mirzə Şəfini meydana çıxarmaqdır. Təqribən

¹Hicri tarixi nəzərdə tutulur (red.)

12 il bundan əqdəm Gəncə şəhərində bulduğumuz bir yazma cüng içərisində Mirzə Şəfi şeirlərinin bir neçə parçasına təsadüf etdik. O cüng məşhur Mirzə Mehdi «Naci» təxəllüsün topladığı və yaxud topladığı bir məcmuədir. Orada görünən Mirzə Şəfi əsərlərinin əhəmiyyətlərindən dolayı klişə etdirərək və klişələri mətnləri ilə bərabər bu kitabçaya köçürməyə qərar verdik. O əsərlər Mirzə Şəfi məsələsinə böyük yardım edərək, bir çox məlumat vermədədirlər ki, xülasəsi bunlardır:

- 1) Mirzə Şəfi mövhum deyil, sənətkar bir azəri şairidir.
- 2) İrəqən türkdür.
- 3) Hannoverli yox, gəncəlidir.
- 4) Atasının adı Sadiqdir.
- 5) Təxəllüsü «Vazeh»dir.
- 6) Şeyx İbrahim «Naseh» və Mirzə Mehdi «Naci» ilə müasir, həm də rəfiqdir.
- 7) Bir müddət Tiflisdə də yaşamışdır.
- 8) Mirzə Şəfi türkcə söylədiyi kimi, farsca da şeirlər söyləmiş.

İndi bu məlumat üzərinə Mirzə Fətəli Axundovu təbliğ etməsi ilə bərabər, Qriqoryevlə yazdığı kitab da izafə edilirsə, artıq məsələ bitmiş oluyor. Mirzə Fətəli öz əli ilə yazdığı tərcümehalında Mirzə Şəfidən azacıq bəhs edərək, onun Almaniyada məşhur olduğunu söyləyir. Brokhauz – Yefron da Mirzə Şəfi qəzəllərinin Berlin şəhərində 123 mərtəbə təb və nəşr edildiyini qeyd ediyor (eyni əsər, eyni səhifə). Əxirən əlimizə keçən mətbu digər bir nüsxədən isə daha həqiqi məlumat əldə edilə bilər. 167 dəfə basılan bu kitab nemsə dilində olaraq 106 səhifədən ibarətdir. Mirzə Şəfinin aşıqanə qəzəlləri adı ilə adlanılmış bu əsər müqəddimədən başqa, 101 parça şeiri havidir. Kitab işbu səliqə ilə təb və nəşr edilmişdir.

Bodenştedtdə tələfəndən nəzmən yazılan müqəddimə 13 səhifə; sonra hissələrə bölünüyor:

1-ci hissə: Züleyxaya aid şeirlər – 15 parça.

2-ci hissə: Şikayət – 13 parça.

3-cü hissə: Şərab ilə işrət – 7 parça.

4-cü hissə: Həkimanə qəzəllər – 33 parça.

5-ci hissə: Tiflis və digər şeirlər – 23 parça.

Naşiri: R.F.Dekker.

Tirajı: 267 mindən 269 minə kimi.

Məhəlli-təbi: Berlin şəhəri.

Mirzə Şəfi barəsində 1920 nisan tarixli çıxan «Qurtuluş» məcmuəsində kiçik bir məqalə yazaraq təb etdirmişdik. Mirzə Şəfini iranlı ədd edən Firidun bəy Köçərlinskiyə də Azaqbəyli Abdulla bəyin şəhadəti ilə o məqaləni oxuyub, yanıldığını da açıqcasına söyləmişdim. Ümid edirəm ki, Türkoloji Qurultay Azərbaycanın ən namdar ədib və şairlərindən bulunan Mirzə Şəfini bizə daha iyi və daha ətraflı tanımaq iltifatında bulunacaqdır.

Salman Mümtaz

Bakı, 31 yanvar 1926

Original
Şeirlər

Azərbaycanca şeirləri

QƏZƏL*

Nə qədər kim, fələyin sabitü səyyarəsi var,
Ol qədər sinədə qəməzən oxunun yarəsi var.

Deyil əflakdə kövkəb görünən çərxi-bülənd
Oluban didə, sərapa sənə nəzzarəsi var.

Rüzgarı qara, daim gecəsi tar keçir,
Hər kimin eşqdə bir yarı-sitəmkarəsi var.

Necə qan cuşə gəlib, eyləməsin ahü-fəğan?
Könlümün dideyi-giryan kimi fəvvarəsi var!

Ol qəzəldir ki, bu, Vazeh dedi, bir dərd əhli,
Zahirən lalə otağında qonaq-qarəsi var.

* * *

MİN EV YIXIB, TIKIRSİNİZ BİR BOŞ MINARƏ
ƏRŞƏ ÇIXIB, QONAQ GEDİN PƏRVƏRDİGARƏ*.

* * *

HİCRAN QƏMİNİN BADEYE-GÜLGÜNDÜR ƏLACI
VAZEH, DANIŞIRLAR BUNU MEYXANƏLƏR İÇRƏ.*

İzaha və şərhə ehtiyacı olan adlar, ayrı-ayrı sözlər və beytlər mətnədə bu işarə (*) ilə göstəriləcəkdir (red.)

SÜSƏNİ 2

Ey nəzakət çəmənini içrə xuraman Süsəni,
Xubluq kişvərinin təxtinə sultan Süsəni,
Sədəğinin yayı qaşım sədqəsi qurban Süsəni*,
Bir baxışla yaraşur kim, ala yüz can Süsəni,
Belə getsə, tez olur dillərə dastan, Süsəni.

Hərəkətü rəvişin qıldı səhi sərvinə pəst,
Sünbülə türreyi-zülfün şikəni verdi şikəst,
Laləni dağa sahib ruyin, edib badəpərəst,
Ey könül, qaş-göz aradə nə gəzərsən belə məst,
Yoxdu vəhmin ki, ara yerdə tökə qan, Süsəni.

Ey mələk, əbr yüzün gündümü, ya bədri-tamam?
Kim ki ruyindən olur məst, ona badə həram,
Pərdəsiz cilvələnilib, naz ilə ver qəddə qiyam,
Küfri-zülfün dağıdıb, məst çıxıb, eylə xüram,
Bilələr ta ki, nədir küfr ilə iman, Süsəni.

Bu qəddü-qamətinə ətləsü xara yaraşur,
Qaşların guşəsinə qətlimə eyma yaraşur,
Edə gər zində ləbin ləfzi Məsiha, yaraşur*
Səni, hər kim ki sevər, başına sevda yaraşur,
Ola sərgəştəvü divanəvü heyran, Süsəni.

Gün ki hər gün çıxar, dərgəhinə səcdə edər,
Sərv rəftara gəlür, qılsa qədin bağə güzər,
Qönçə gər ağzın ilə qarşu dura, boynu əyər,
Küfri-eşqin yetişib bir yerə kim, ey kafər,
Desələr Vazehə böhtandı, müsəlman, Süsəni!

MİRZƏ ŞƏFİ VAZEHLƏ NACİ VƏ
NASEHİN MÜŞAİRƏSİ

Vazeh

Səbzpuş olmuş qədin ruxsari-atəşgunilə,
Musiyi-İmranə guya, Tur şəklini göstərür*.

Naci

Tiğini almış dəstinə, ol çeşmi-cəlladın sənin,
Canə qəsd etmək dilər, məxmur şəklini göstərür.

Cismi-zarımından çıxar hicrin əlindən nalələr,
Böylə bir təndir tənimi, tənbur şəklini göstərür.

Xətti-rüxsarın edib tarac hüsnün mülkünə,
Bir xərabə şəhrində mur şəklini göstərür.

Naseh

Göz sirişgi mərdüməknin¹ nöqtəsin bərbad edib,
Aqibət bir gün olur kim, kur şəklini göstərür.

Tilbə könlüm tillər ilə asılıb, tildir² səbəb,
Filməsəl, baxqan kəsə Mənsur şəklini göstərür*.

Kəhraba dik³ rəngi-zərdim sanmağay bihudə kim,
Dərdi-eşqə uğramış, rəncur şəklini göstərür.

Dinu dil nəqdini isar etsə Naseh, tang imas,
Bir mühəqqər töhfə ilə mur şəklini göstərür.

¹ «Göz bəbəyi» deməkdir (farsca)

² «Könlü» mənasında

³ Tək, kimi

Farsca əsərləri

MƏKTUB

Mərhum Mirzə Şəfinin Tiflisdə bir məşuqəsi var idi. Bir müddət onunla sevişirdi. Nəhayət, onu kənd əhlindən olan bir varlı balasına verdilər. Bundan sonra da onların arasında məktublaşma davam edirdi. Bu məktubu da onun üçün yazmışdır:*

Yeni səfərə çıxmış ayım!

*Gözümdən uzaqlaşan kimi könlüm göz yaşları axıtdı,
Bu bir qaydadır ki, yola çıxanın dalınca su səpərlər.*

Gecə qaralan kimi deyirəm aşıqın ölümü hicran gecəsində olur, gündüz cəlvələnen kimi deyirəm ömrün sərmayəsi vüsəl günündən ibarətdir.

*Hicran gecəsin möhnətini gər görə kafər,
Şəkk yoxdu ki, nigar eləməz ruzi-qiyamət.
Gər zahidi-xudbin bilə zövqini vüsəlün,
Cənnət tələbindən nə bulur qeyri-nədəmət?*

Dostların ayrılıq zamanı bir-birilə vidalaşması qədim bir qayda, gözəllərin rəftarı isə xoş ədadır. Bəs nə üçün bu laf oldu xilaf?

*Ey şəhrin məşhur dilbəri, nə üçün şəhərdən şəhərə düşdün?
O bədirlənmiş ay kimi dolanıb hilalamı döndün?
Səndən uzaq düşəli gözlərim qanlı yaş tökdü,
Sənin üzünü xəyaldan başqa bir yerdə görmək mümkün deyil.*

O hansı yolun torpağıdır ki, sənin atının nalının tozundan başını göylərə qaldırmışdır? O hansı mənzildir ki, müşk saçlarının nəsimindən Çin səhrasının paxıllığı tutmuşdur?

*Sən yəhər üstündə bu cəlvələnen gözəlliyinlə
Bu şəkil və şəmayillə haraya qədəm qoysan,*

*Ulu fələk paxıllığından sənin qulağı halqalı qulun olar,
Yer isə itaətlə öz alınına nökrçilik damğası basar.*

Bu məsəl qələtdir ki, deyirlər: «Gözdən gedən könüldən gə-dər». Madam ki, gözdə idin, gözdəydin, şimdiki, gözdən getdin könüldəsən:

*Göz ağlar kim, səni görməz, könül xud səndən ayrılmaz.
Məgər cismi-lətifin, nazənimin, sərbəsər candır?*

Harada ki, qəlb aydınlığı var, nə dua, nə salam? Orada ki, əmanət məhəbbətdir, qasid və sifarişə nə hacət?

*Sənin vüsəl mənzilinə səba necə yol tapa bilər ki,
Mənim xəyalımın qasidi oradan keçməyə cəsərət etmir.*

Tərkibi-vücudum iqtizayi-vüsali mehriyədir və ədəmi-imkanım qələbəyi fəraqi-qəhrinlə.

*Məni eşqin oduna yandırdın,
Çünki gördün yanırım, yan durdun!*

Qayıt gəl, qayıt gəl ki, sənsiz nə gözümdə işiq var, nə də könlümdə sevinc.

*Nə gülməyə bir həvəsim, nə söhbətə meylim,
Nə oturmağa səbrim, nə getməyə taqətim.
Nə dözməyə qüdrətim, nə ah çəkməyə qüvvətim var;
Canım dodaqda, gözüüm yoldadır.*

Qayıt gəl, qayıt gəl, günəş üzünü göstər, camalını pərdədən çıxart, dostlar məclisini zinətləndir. Əllərini kəsmək yeri deyil!

*Türünc əvəzinə əllərini kəssələr, təcəvblü deyil,
Sən kəməndinin hər telində yüz kəsik baş gəzdirirsən.*

MƏKTUBUN İNTİZARINDA

(Sətri tərcüməsi)

Ey məhəbbət gülzarının sərvə
 Mələhət bağının təzə çiçəyi!
 Dövrənin ucaboylularının yüksəyi,
 Hər bir dərddənin ürəyinin munisi!
 Dövrənin seçilmiş gözəli,
 Təzə ərsəyə gəlmişlərin təzəsi!
 Vəfa, əhd və ilqar səmasının ayı,
 Mehr şəfqət və birlik sədəfinin dürdanəsi,
 Əndamı gözəl, aqibəti xoş, əməli xoş!
 Zəmanənin gözü sənə kimi gözəl görməyibdir.
 İlahi, bədnəzərin gözü ondan iraq olsun,
 Pis nəzər onun üzünə sataşmasın.
 Səni Allah özü hifz etsin,
 Xatirinin lövhəsinə toz qonmaya.
 Dövrənin gərdişi həmişə sənə kamınca ola,
 Allah özü səni səlamət saxlasın.
 O dostun ayağına batan tikan
 Kaş mənəmə döşümə bata.
 Allah sənə əbədi həyat bağışlasın,
 Sənsiz mənəmə bir an belə həyatım olmasın.
 (Yarım) gül kimi xəndan, qönçə kimi tərəvətlə ola,
 Başında hədsiz sevdəsi ola.
 Məhəbbətin şərtləri deyilib qurtarandan sonra
 Hal-əhvalımızdan yazmaq lazım gəlir.
 Gəl, ey bizdən qafil olan, bu qəflət nə vaxtadək?
 Bizə cövr etməyə nə vaxtadək mayil olacaqsan?
 Fərağında iki gözüm qəmlə yaşla doludur,
 Biri Güzlüm, o biri Ceyhun dəryasıdır.
 Bütün kirpiklərim xəncər olub,

Ürəyimin qanını ağlar gözlərimdən axıdar.
 Ətrafım Bağdad Dəcləsi olubdur,
 Göz yaşından xalq qan içində oturubdur.
 Ürəyimdən nalə-əfqan göy gurultusu kimi yüksəldikcə
 Göz yaşları leysan yağışı kimi gözümdən axır.
 Ey göz yaşları, gəl himmət elə,
 Yarım olan tərəfə axıb get,
 Özünü ayaqlarına sal,
 Yalvarıb mənəmə əhvalımı ona söylə.
 Sevdalı ürəyim qəmdən parçalanmışdır.
 Məgər zülfünü nəsim hərəkətə gətirmişdir?
 Haradan karvan gəlsə oraya gedirəm,
 Tələsik ona tərəf sürünürəm.
 O karvanın qabağında bu ürəyi xəstə
 Zəng kimi nalə və əfqan edər.
 Sevgilisindən bir nişan axtarar,
 O gözəl cavabından xəbər soruşar.
 O sualın qarşısında ürəyə ümid verən (bir xəbər) olmaz,
 O sualın cavabından könül təskinlik tapmaz.
 Gözlərim həsrətdən qan ağlar,
 İlahi, mənəmə bu halətdə heç kəs görməyə.
 Ey çərx, haray, sən mənəmə nə elədin!
 Hər ləhzə dərdimi artırırсан.
 Mənlərlə dərd verdin bir dərman vermədin,
 Bir anlıq vüsəlin müqabilində yüz hicran yaradırсан.
 Mənlərlə könül sındırdın bir məlhəm vermədin,
 Bu cövrü-cəfadən bir usanmırsан.
 Nə olardı ki, heç əşinalıq (məhəbbət) olmayaydı,
 Olsaydı da ayrılıq olmayaydı.
 Nə üzünü görməyə imkanım var
 Nə də vüsəl bağından bir gül dərmək mümkündür.
 Heç kəs bu əsrərə məhrəm olmamış,

Heç kəs bu qəmlərə şarik olmamışdır.
 İlahi, vəsfi-halımı kimə deyim?
 Bu kədər və qüssəmi kimə söyləyim?
 Bu əsrərə, yarəb, məhrəm kimdir?
 Kim mənim kimi, yarəb dərd-qəmə giriftardır
 Ki mən ona öz halımı söyləyim,
 Ondan öz dərdimə dərman istəyim
 Ey ənbər qoxulu səhər küləyi,
 Gəl hər tərəfdən və hər yerdən xəbər gətir.
 Ey aşıqlərin sirtinə məhrəm olan,
 Qəmdə yanıb əriyənlərin can dostu olan!
 Qönçə kimi hər könül ki, tutuldu
 Sən onun yanına getsən, çiçək kimi açılar.
 Nə olar bizim də dərdimizə əlac edəsən,
 Bizim də ürək sirtimizə məhrəm olasan,
 Yarın firqətindən sənə hekayələr söyləyəm,
 Yarın cəfasından sənə xəbər verəm?
 Olar ki, bu halıma rəhm edəsən,
 Kədərimə bir əlac tapasan?
 Allah xatirinə, o zülmkarın yanına get,
 Pərişanhal olan aşıqdən ona xəbər apar.
 Onun yanına çatdıqda
 Mənim halımı söyləməyə tələsmə.
 Birdən xatiri incimiş olar,
 Səndən gizli bir rəmz ola bilər.
 Mənim tərəfimdən əvvəlcə başına dolan,
 O şəhla gözlərindən mənim əvəzimdən öp.
 Ona, könlümü yaralayana, ruha təskinlik verənə,
 Qəmli ürəklərə dərman bəxş edənə hər dəm və hər ləhzə
 Dualar və salamlar olsun.
 Əgər lütf eləyib əhvalımı soruşsa,
 Mənim idbar və iqbalımdan xəbər tutmaq istəsə,

De ki nə gecə, nə də gündüz qərarım var,
 Nə də bir iş var ki, onunla məşğul olam.
 O şəkər sözlü mənim qərarım idi,
 O gözəl yerişli mənim mədarım idi.
 O sözlərdən ürəyimdə bir dərd qalmışdır,
 O yerişdən canımda bir üşütmə qalmışdır.
 Könül o sözləri xatırlayanda,
 Canım o rəftarı yada salanda
 Könlümdən dərd, canımdan üşütmə qalxır,
 həyat gülşənimin əsası titrəyir.
 Ah, mənim bahar mövsümüm xəzan oldu,
 Abu-həyat mənim gözümdən itdi.
 Sənsiz elə yanıb yaxılıram ki.
 Sanki susamış bir adam su axtarır.
 Əgər sevdan başımda belə qalsa,
 Yəqin ki, görüşümüz məhşərə qalar.
 Lakin mənim bəxtimdən bu gecənin səhəri yoxdur,
 Bəli, qəmli könlümdən səhərə bir xəbər qalmayacaq.
 Kimin ki, bəxti yaxşıdır, dodağı gülür,
 Dövrən onun taleyini xoş yaradıbdır.
 Onun biz qarabaxtlardan nə xəbəri olar,
 Xəbəri olsa da, hamısını bilməz.
 O günəş üzliyə rəhm olsaydı,
 Mənim günüm gecə kimi belə qara olmazdı.
 Bu hədsiz qəm-kədərdən sən uzaqdasan
 Könül darda, ciyər qanla dolu, gözüüm yaşlıdı,
 Ürəyimə minlərlə dərd-qəm giribdir,
 Vəhşi kimi bəni-adəmdən qaçıram,
 Məcnun kimi Leylinin şövqü ilə
 Ürəyim səhraya meyl edirdi.
 Bu vaxt bir qasid, qasid yox, bir can gəlidi
 Bədənimə ruh, xəstəyə can gəlidi.

Əlini atıb bir məktub çıxartdı,
 Necə məktub, ənbər qoxulu bir məktub çıxartdı.
 Ətrindən dağ-daş müşğ iyi tutmuşdu,
 Sanki Çindən ahu göbəyi gəlmişdi.
 Qoxusundan ağılım başımdan uçdu,
 Bir zaman halım pozuldu
 Məktubun möhrünü açmağa başladım,
 Elə bil ki, lütf və kəramət qapısı üzümə açıldı.
 Gördüm ki, məktub o ürəkaçan nigardandır,
 O sevgili munisim və yarımındandır.
 Məktubu gah başıma, gah gözüümün üstünə qoydum,
 Könül onu görəcək sakitləşdi
 Gah halım pərişan oldu ki, hanı məndə —
 Elə bir tab-tavan ki, onun xəttinə baxa bilim?
 Hanı məndə o bəxt ki,
 O ənbər xallı sevgilimin məktubunu görmüş olam.
 Belə bir heyranlıqla məktubu açdım,
 Onun gözəl ətrindən damağım ətirləndi.
 Ulu pərvərdigar! Bu gün hansı xoş saat idi ki,
 Mənim bəxtimdən belə bir dövlət üz verdi.
 Məgər zəmanənin gözü örtülmüşdür?
 Məgər yatmış bəxtim oyanıbdır,
 Çərxin cövrü bu dövrənin zülmü harada qaldı?
 Məgər dövrənin zülmündən usandı?
 Elə ki, o mehriban yarın məktubunu oxudum,
 O yarın işlərindən hali oldum
 Minlərlə lütf və şəfqət yazıbdır
 Minlərlə lütf və mərhəmət söyləyibdir
 Yazıbdır ki, ey hicran bəndinin əsiri,
 Bizim fəraqımızda səbrin çox olsun
 Fəraqımın cövründən üz döndərmə,
 Hicrimdən və şövqümdən pərişan olma.

Hələ də sənin məhəbbətin ürəyimdədir,
 Sevdan başımda, zövqün canımdadır.
 Bir an belə yadımdan çıxmırsan,
 Görəsən, nə vaxt o sevgili ilə qol-boyun olacağam?
 Eşq əhli üçün bu nöqtə məlumdur ki,
 Məşuqlardan ümitsiz olmaq haramdır.
 Saqi, gəl gül rəngli camı gətir —
 Ki, könüllərin lövhündən qəm pasını silsin.
 Allaha şükür ki, bəxtim yar oldu,
 Xoş günlərə və gözəl rüzgara çatdım.
 Vazeh, gəl bu məcazi eşqdən
 Həqiqəti tapıb, başımı ucalt!

MƏKTUBUN İNTİZARINDA

(Poetik tərcüməsi)

Məhəbbət bağımın sərvə-rəvanı,
Mələhət bağının təzə fidanı,
Ucaboylular ıçrə fəxri-dövrən,
Şikəstə qəlblərə munisi-dərman
Zamanın ən seçilmiş növcəvanı,
Gözəllərin gözəli, mehribanı,
Şəfəqdə, mehrdə göylərdə bir ay,
Vəfada, əhddə yoxdur sənə tay.
Xoş əndamsan, xoş iqbal, xoş əməlsən,
Zəmanə görməmiş nazlı gözəlsən.
İlahi, sən uzaq et bədnəzərdən,
Yanında bədnəzər düşsün kəsərdən.
Səni Allah görüm ki, hifz qılsın,
Könül aynan həmişə aydın olsun.
Kamınca gərdişə gəlsin bu dövrən,
Sənə sağlıq dilər qəlb ol xudadan,
Deyirəm, dost ayağına dəyən daş
Ona yox, sinəmə dəysin mənim kaş,
Əbədi ömür qıl sən bu cahanda,
Həyatım olmasın sənsiz bir an da.
O təzə qönçətək ətrin var olsun,
Başında daima sevdalar olsun.
Məhəbbət şərtinin itmamı yetdi,
Bizim ərzi-halın əyyamı yetdi.
Bizə qafil olubsan, bu nədəndir?
Cövrə mayıl olubsan, bu nədəndir?
Fərağında gözüm qanla dolubdur.
Biri Qülzüm, biri Ceyhun olubdur.
Bütün kirpiklərin xəncərsayağı

Tökər qəlbim qanın üzüm aşağı.
Dövrəm Dəclə olub gözüm yaşından,
Oturmuş qan içində min-min insan.
Ürək göylər kimi əfqana gələcək,
Gözümdən yaş axar gürşad yağıştək.
Mənim göz yaşlarım, himmət edin siz,
Yarın məskəninə axıb gedin siz.
Ayağına düşüb nazlı nigarın,
Yetirin ərzini bu biqərarın.
Ürəyim parçalanmış qəm əlində,
Məgər zülfü əsir sübhün yelindən?
Hardan bir qafilə gəlsə, qərarısz
Sürünnəm mən, sürünnəm ixtiyarsız.
Bu xəstə qəlbimin ahı, nəvası
Olar ol qafilənin zəng sədası.
Arayar, varmı yarın bir nişanı,
Arayar ol yeniyetmə cavanı.
Nə ümid, nə cavab tapmaz sualı,
Suallar dəf qılmaz bu məlalı.
Niyə didəm dolar həsrət yaşıyla
İlahi, kimsəni salma bu hala!
Haray, ey çərx, əlindən, nə edərsən?!
Bu könlümü hər an dərdlə didərsən.
Mənə min dərdi verdin, yoxdu dərman
Bir anlıq vəsl üçün bu qədər hicran?
Nəçə min sinəyə dağlar çəkibsən.
Usanmazsan məgər bu cövrədən sən?
Nə olardı məhəbbət olmayaydı!
Olurdu, kaş bu möhnət olmayaydı!
Üzünü görməyə yox əldə imkan,
Nə də gül dərmədim vəslin bağından.
Nə bir kəs var ki, həməsrarım olsun,

Nə bir kəs var mənim qəm-xarım olsun.
 Kimə deyim, ilahi, vəsfi-halım?
 Kimə deyim bu dərdim, bu məlalım?
 Bu əsrara, ilahi, kimdi məhrəm?
 De kimdə var bu dərdilə qəm –
 Ki ona söyləyim dərdimi bir dəm?
 Alım ondan bu dərdə, bəlkə, məlhəm.
 Ey ənbər qoxulu sübhün küləyi
 Xəbər gətir, sevindir bu ürəyi.
 Sən ey aşıqlərin dərdinə məhrəm,
 Möhnətkeş insana ən yaxın həmdəm,
 Tutulsa qönçətək bir qəlb kədərdən,
 Sən onu kül kimi xəndan edərsən.
 Nə olar ki, olub məhrəmi-əsrar
 Bizim də dərdimizdən ol xəbərdar.
 Danışım mən yarımın firqətindən,
 Xəbər verim cəfavü möhnətindən.
 Mənim bu halıma rəhm eyləyib sən,
 Tükənməz dərdimə imdad edəsən.
 Gedib sən yanına ol zülmkarın,
 Yetir peymanını aşıqi-zarın.
 Onun vüsəlinə yetən zamanda
 Tələsmə halımı şərhü bəyanda.
 Amandır, xatirinə dəymə birdən,
 Bəlkə də, rəmzi var, gizlindi səndən.
 Əvvəlcə başına dolan onun sən,
 Mənim əvəzimdən öp gözlərindən.
 Yetir bu ərzimi qəlb ovlayana,
 Kədərli qəlblərə məlhəm qoyana.
 Dəmadəm, ləhzə-ləhzə, sən müdam de,
 Ona məndən dua söylə, salam de.
 Əgər lütf eyləyib halım sorarsa,

Bu idbar olmuş iqbalım sorarsa,
 Nə gecəm var, nə də bir gündüzüm var,
 Nə bir iş görməyə yox məndə kirdar.
 Qərarım ol şəkərgöftarım idi,
 Mədarım ol gözəlraftarım idi.
 O sözlərdən ürəkdə dərd qalmış,
 O rəftardan məni tufanlar almış.
 Ürəkdə qəm, bu canımda soyuq tər,
 Həyat bağçamda da əsir küləklər.
 Haray, mənim bahar fəslim nədən soldu?
 Həyat çeşməm artıq görünməz oldu.

QƏZƏLLƏR

(Farscadan poetik tərcümələr)

Gəl ey canım ki, hicrindən dodağa çatdı bu canım,
Dodağı qoy dodağıma, özün al canı, cananım.

Sənin atəşli çöhrəndən iki xislət doğub məndə:
Gözüm ağlar, özüm yannam, inan ey çeşmi-məstanım.

Xoşam, qəmlə sevinc tutsa əgər dünyanı hər yandan
Nə onla, nə bununlayam, mənim eşq oldu ürfanım.

Tacım ah, göz yaşım təxt, ləşkərim dərdidir, qədim ölkəm.
Mən eşqə sultan olsam da, sənin eşqindi sultanım.

Fənaya uğrasam da, bil, fəqət məhv olmaram, canan,
Bu müşkül hikməti özgə təbibdən sorma, loğmanım.

O şirin ləldən şəhd-şəkər hərgah nəşib olsa,
Mələklər nuşi can söylər mənə göylərdən, ey xanım.

Nigarım, vaxt gəlib çatdı, bu xəstə aşiqi yad et,
Mən öylə xəstəyəm ancaq, sənin vəslindi dərmanım.

Kim eşqin dərdinə yansa, o nalə eyləyər hər dəm,
Mən öylə gizli yannam ki, nə naləm var, nə əfqanı.

O mişkin zülflərin şövqü, o aytək çöhrənin mehri
Gecəylə gündüzü almış əlimdən, mahitabanım.

O yarın zülfü ruyindən sən ümid gözləmə, Vazeh,
Tutarsan Çini-Maçini, əlində vardır imkanım.

* * *

Xoş olsun ol könül, eşqə məkandır,
Var olsun ol fikir, eşqə həyəandır.

Susuz çeşməyə bənzər ol ürək kim,
Nə eşqin dərdini, nə qəm duyandır.

Bax, öyrən gör necə pərvanə, bülbül
Olublar eşq şeydası, zamandır.

Məhəbbət əhlinə bu kafidir kim,
Öz eşqiylə o rüsvayi-cahandır.

Məhəbbət mürği cövlan etsə harda,
O eşq ovlar, xəbərdar ol, amandır.

İki dünyanı verrəm sən baxanda,
Mənə eşqin bu sövdası əyandır.

Necə, Vazeh, əsiri olmayım mən
Bu eşqin qarşısında Qaf yalandır.

* * *

Bu xəstə qəlbimə ruhi-rəvandı.
Məni şad eylədi, o verdi namə,
Nə namə, ətirdə misli-şəmamə.

Dolunca dağü-səhra mişk ilə mən –
Dedim ahu göbəyi gəldi Çindən.

Başımdan əqlimi aldı bir anda,
Dəyişdi halımı bu xəstə canda.

Açarkən naməni getdi kədər-qəm,
Kəramət qapısı açıldı ol dəm.

Bu namə dilruba, o yardan idi,
O munis sevgilim dildardan idi

Gah öpdüm, gah da qəlbim üstə qoydum,
Mənə sevinc gətirmişiydi, duydum.

Fəqət birdən halım oldu pərişan,
O xəttə baxmağım deyildi asan.

Təəcüb eyləyirdim iqbalımdan,
Mənə namə gəlib mişginxalımdan.

Baxanda naməyə halım duruldu,
Ürək də namənin ətriylə doldu
İlahi, bu necə xoş saət idi?
Bu ki, bir əvəzsiz səadət idi.

Məgər bu dövrənin rəyi dolandı,
Yatan bəxtim məgər, birdən oyandı?

Nə oldu cövrü çərx, ol zülmi-dövrən?
O zülmündən məgər oldu peşiman?

Oxudum naməsin gülüzlü yarın,
İşindən hali oldum ol nigarın.

O namə çox səfəqqətlə yazılmış,
Necə lütfü məhəbbətlə yazılmış!

Yazıb: «Ey hicranın bəndində dustaq,
Hicrana səbrlə dözərlər ancaq,

Qoy, üzün dönməsin cövrü-fəraqdan,
Hicrimdə əl üzmə sən iştiyaqdan.

Hələ əskilməmiş mehrin yanımda,
Sevdan başımdadır, zövqün canımda.

Səni unutmaram, fikrimi almış:
Nə vaxt ollam o yarım la həmağuş.

Bütün eşq əhlinə bu bir məramdır,
Naümidlik məşuqlara haramdır...»

Gəl, ey saqi, gətir bir cami-gülgün,
Ürəkdə pas tutan dərdimi silsin.

Şükür olsun ki, bəxtim də yar oldu,
Nə xoş əyyam, nə xoş ruzigar oldu!

Gəl, ey Vazeh, məcazi-eşqdən sən
Həqiqət tap, onunla yüksələrsən.

* * *

Bizə həmsöhbət olan özgə kitab almaz ələ,
Sən də zahidliyin o dəftərini tulla selə.

Mən yarın xəstəsiyəm, eşqdən özgə demə söz,
Məni dildarımın eşqi beləcə saldı çölə.

O zamandan ki, mənim qəlbimə yol tapdı o yar,
Unuda bilməyirəm mən onu bir an da belə.

Bu fələk kim sənə ulduzla bəzənmiş görünür,
Bəlkə, aşıqdir o da, sirrini faş etməz hələ?

İndi gül fəslidi, çöllərdə tamaşa dəmidir,
Çıx çəmən seyrinə, el məclisi qur, şadlıq elə.

Yardan versə xəbər, Vazehə o badi-səhər,
Qəbirdə olsa əgər, bil ki, gələr bir də dilə.

* * *

Sənin ol sərvi boyun, bil, nə zaman yada düşər,
Gözümün yaşı axar, qəlb evi fəryada düşər.

Yarımlın gül üzünə baxmağı mən eyləmə, şeyx,
Bixəbərsən, bu savab eşqdə ustada düşər.

Ay ilə gün kimiyik, yar görünən anda mənim,
Sanasan ki vücudum tufana, ya oda düşər.

Məntək eşqin qulunun daməninə çatmaz əli,
Kəmərin fikri nə vaxt bu dili-naşada düşər.

Vazehin şeiri bilirsən niyə şirindi, gülüm?
O şəkər ləblərinin şövqü ilə dada düşər.

FARSCA QƏZƏLLƏR*

* * *

Hər zaman kan qədd-o bala ze nəzər miqozərəd.
Vəh, çeha bər del-o bər dideye-tər miqozərəd!

Mənəm, ey şeyx, ze nəzzare məkon, kəz roxe dust
To çe dani ke, çe bər əhle bəsər miqozərəd!

Ey ke, bər mən qozəri, məhv koni əz xişəm,
Həm ço xorşid ke, bər dovre qəmər miqozərəd!
To ke, çəndin bekeşi damən əz oftadeye-eşq,

Dəste kutahe mənət, key, bekəmər miqozərəd?
Qofteye Vazeh əz an ru həme şirin aməd,
Bezəbanəş soxən əz ləl-o şəkər miqozərd.

(Sətri tərcüməsi)

O qədd-qamət xəyalımdan keçərkən,
Ah, könlümdən və yaşlı gözlərimdən nələr keçər!

Ey şeyx, yarın üzünə baxmağı mənə qadağan etmə,
Bəsirət əhlinin¹ nəzərindən nələr keçdiyini sən nə bilirsən?

Günəş ayın yanından ötərkən onu yox etdiyi kimi,
Sən də mənim yanımdan ötüb keçərkən, varlığını məhv edirsən.

Bunca ki, sən ətəklərini yıxılmış aşıqından çəkib uzaqlaşırısan,
Mənim qısa əllərim sənin kəmərinə bəs necə tuta biləcək?!

Vazehin şeiri ona görə bu qədər şirin oldu ki,
O sənin ləlü şəkərinə² söhbət açdı.

* Sətri tərcümələr F.Sadiqzadəninindir

¹ Bəsirət əhli – hər şeyə nüfuz etməyi bacaran adam² Ləlü şəkər – al dodaq və şirin söz mənasında işlədilmişdir

* * *
Ey ke, həmhöcreyə mai, vərəqə zohd beşuy,
Vey ke, sabetqədəmi, ğeyre rəhe eşq məpuy.

Əz mənə ğəməzədə coz eşqə roxe yar məpors,
Ba mənə delşode coz sohbəte deldar məquy.

Ta əz an dəm ke, hərimə dele mən xəlvəte ust,
Faş binəm roxe u, gər negərəm bər həmə suy.

Çərx sərgəştə nə anəst monəqqəş benecum,
Bəlke əndər tələbəş mande fru ğərqə be xun.

Ruze qolğəşt, bahar əst-o, təməşə-vo tərəb,
Xiz, ta xeymə bezən ba mej-o ney bər ləbe cuy.

Vazeh əz xak sər arəd be nəsime dəre dust
Kəştəye-eşq bəle, zende təvan gəşt be buy!

(Sətri tərcüməsi)

Sən ey bizimlə həmnəşin olan, zahidlik dəftərini suya at,
Sən ey sabitqədəm dost, eşq yolundan qeyri bir yol tutma!

Bu qəmli aşiqdən yar məhəbbətindən qeyri bir şey soruşma,
Bu zavallı aşiqlə, dildar söhbətindən qeyri bir şey danışma!

O zamandan ki, mənim könül otağım onun xəlvətgahı olmuş,
Hər tərəfə baxıram, ancaq onun şəklini görürəm.

Bu sərgərdan fələk ulduzlarla bəzənmiş kimi görünməsin.
Bəlkə, o da bir aşiqdir, yar həsrətilə qan-yaş tökür!

Gül çağrı, bahar vaxtı, tamaşa və şadlıq zamanıdır.
Qalx, çay kənarında mey məclisi qur, ney çal!

Vazeh yar qapısından gələn nəsimi duyunca
torpaqdan baş qaldırır
Bəli, eşq ilə həlak olan məşuq ətrilə həyat tapar.

* * *

Şahede xərgəhneşin zolf ze rox kərd baz,
Nure həqiqət pədid əz zolemate məcaz.

Dide bedidare dust, dəst dər ağuşe yar,
Eşq əz an su niyaz, hosn əz an suy naz.

Sədre hərimə qəbul dər xore hər xam nist
Pəs benişin, şəmvar sər bekəş əz suz-o saz

Torbəte Məhmud ra ruze cəza in nedast:
«Hacəte ferdos nist koştəye tiğə Əyaz»

Vazehe avare ra bange cərəs, – sovte zağ,
Paye tələb dər bemand, menzele məqsəd deraz.

(Sətri tərcüməsi)

Çadırdə oturan gözəl saçlarını üzündən yığdı,
Məcəz zülmətindən həqiqət nuru parladı.

Göz dost gözündə, əl yar qoynunda qərar tutdu.
Eşq bir tərəfdən, hüsn o biri tərəfdən nazü-niyaza başladılar.

Onun qəbul otağına yol tapmaq hər xam adamın işi deyil,
İndi ki, belədir, otur, şəm kimi alış, yan və döz.

Mahmud türbətindən cəza günü bu nida qopar:
«Əyaz qılıncı ilə ölmüşə cənnət nə lazım?»*

İstək kəhəri yarı yolda, məqsəd mənzili uzaqlarda qaldı.
İndi qarğa sədaları avarə
Vazeh üçün cərəs sədaları¹ yerini tutubdur.

* * *

Ta key del on delaram zin del rəmidə darəd,
Vəz dustane bidel, del arəmidə darəd?

(Sətri tərcüməsi)

Nə vaxta qədər o gözəl könlünü məndən ürkmüş saxlayacaq,
Nə vaxta qədər o, sevən aşiqinə laqeyd qalacaq?!

¹Karvan zənglərinin səsi

RÜBAİLƏR

Gər mərdi ze ma zəni darəd dust,
Yarist neku-bo eybəş nə nekust.
Əmma, ze çe ruy çon zəni mərdi xast,
Dər çeşmə cahan pəlid-o bəd siyreyi ust.

(Sətri tərcüməsi)

Bizlərdən bir kişi bir qadını sevsə,
O, gözəl bir dost sayılar və ona nöqsan tutmaq
yaxşı görünməz
Bəs nə üçün qadın bir kişini sevsə,
Dünyanın gözünə xar və pozğun görünər?!

* * *

Can-o tənə mən fədaye yek buseye yar,
Amal-o xəyale mən, bər u bad nesar.
Aşeq mənəm-o be eşqe u dər ğəm-o dərd,
Şeyda mənəm-o be hecre u zar-o nezar.

Ləb bər ləbe yar bordənəş, vəh, çe xoş əst!
Cam əz peye cam xordənəş, vəh, çe xoş əst!
Ziba sənəmi, poste ləbi, şirin quy,
Əndər bərə xod foşordənəş, vəh, çe xoş əst!

(Sətri tərcüməsi)

Mənim canım və qəlbim yarın bir busəsinə fəda,
Mənim arzu və amalım ona fəda olsun.
Mən aşiqəm, onun eşqilə qəmə, dərdə düşmüşəm
Mən şeyda bülbüləm, onun hicrilə belə ağlar olmuşam.

Yarla dodaq-dodağa durmaq, ah nə xoşdur!
Onunla qədəh ardınca qədəh doldurmaq, ah, nə xoşdur!
Püstə dodaqlı, şirin sözlü, gözəl bir sənəmi
Alıb ağuşa sıxmaq, ah, nə xoşdur!

HƏSB-HAL

*Məhe nosəfərəm!
Rəfti ze nəzər, dide ze del əşk rəvan kərd,
Rəsmist peye nosəfəran ab feşan kərd.*

Vəlleyli iza yəğşa! Həlake aşeq şəbe fəraq əst, Vənnəhari iza təcəlla! Sərmayeye omr ruze vesal.

*Hicran gecəsin möhnətini gər görə kafır.
Şəkk yoxdu ki, inkar eləməz ruzi-qiyamət.
Gər zahidi-xüdbin bilə zövqini vüsalın,
Cənnət tələbindən nə bulur geyri nidamət!*

Vedaye dustan rəsmist qədim və ətvare yaran xolqist kərim, pəs əz çe cəhət an möbəddəl be laf şod və in motəğəyyer be xelaf.

*Ey şohreye şəhr, əz çe şodi şəhr-beşəhri?
Kəl bədri iza sirtə fəsirtə kəhilali.
Dur əz to əgər dide çenin xune cegər rixt
Ma tünzürü qəd vəchəkə illa bexeyali.*

Kodam xake rah betəqbile gərde ləl səməndət sər be çərxe bərinəst və kodamin sərmənzəl ze nəsimə torreye meşginət rəşge şəhreye Çin.

*Dər xaneyə zin celvekonan, ərdəbəcuyən,
Hər ca ke, bedin şəkl-o şəmayel bexorami,
Əz rəşg şəvəd çərxe bərin həlqəbequşət.
Vəz eçz nəhəd rəh be cəbin dağı gəlami.*

Bu məsəl qələtdir ki, deyərlər gözdən gedən könüldən gedər. Madam ki, gözdəydin, gözdə idin. İndi ki, gözdən getdin, könüldəsən.

*Göz ağlar kim, səni görməz, könül xüdə səndən ayrılmaz,
Məgər cismi-lətifin nazənim, sərbəsər candır?*

Hər ca ke, eşraqatə qəlbist, çe doa, çe salam və anca ke bəride məhəbbətəst çe qased, çe pəyam?

*Sədre hərəmə vəsle to ra rahe səba ku?
Yaraye qozəştən nəkonəd peyke xəyaləm.*

Tərkibi-vücadum iqtiyazi-vüsali-məhrinlədir və ədəm imkənəm qibleyi-fəraqi-qəhrinlə.

*Məni eşqin oduna yandırdın,
Çünki gördün yanırım, yan durdun.*

Baz ay, baz ay, ke, bi to dide ra nur nist və del ra sürür ney.

*Nə çareyə xənde, nə məcale qofıtar,
Nə zəhreye neşəst, nə yaraye rəftar,
Nə qodrətə səbr, nə qovvətə ah,
Can dər kəf-o çeşm bər rah.*

Baz ay, baz ay, xorşide tələtət benəma, Pərdə əz cəmal beqoşa, məclese hərifan biyara. Çe caye qətən əydihin?

*Dəst əz toronc əcəb nist nəşənaxtən boridən,
Dər tare hər kəməndət səd sərbəride dari!*

HƏSB-HAL

(Tərcüməsi)

*Yeni səfərə çıxan ayım!¹
Sən mənim nəzərlərimdən uzaqlaşarkən,
gözlərim bağrımdan yaş axıtdı.
Bu bir rəsmidir, qaydadır səfərə
çıxanların dalınca su səpərlər:*

Ah, o zaman ki, gecə zülmət çökür! Aşiqin həlakı bu ayrılıq gecəsindədir. Ah, o zaman ki, gündüz cilvələnilir!* Ömür səadəti bu vüsal gündüzündədir.

*Hicran gecəsin möhnətini gər görə kafir;
Şəkk yoxdu ki, inkar eləməz ruzi-qiyamət
Gər zahidi xudbin bilə zövqini vüsalın.
Cənnət tələbindən nə bulur qeyri-indamət?*

Dostların ayrılıq zamanı bir-birilə vidalaşması bir rəsmidir. Qədim, məşuq ətvəri bir adətdir kərim.² Bəs nə üçün o laf³ oldu, bu xilaf?

*Ey şəhərin məşhur gözəli, nə üçün şəhərdən şəhərə üz tutdun.
O bədirələnmiş ay kimi dolanıb (uzaqlaşıb) hilalə döndün?
Səndən uzağa düşəndən bəri göz beləcə ciyər qanı axıdır.
Sənin üzünü, doğrudan da, xəyaldan başqa qeyri yerdə
görmək olmazmı!*

Hansı yolun torpağı sənin al kəhərinin ayaq tozu sayəsində uca fələyə qalxmışdır, hansı yol ayrıcına müşk qoxuyan tellərinin ətri üçün Çin səhrası paxıllıq etməyə başlamışdır?

¹ Mirzə Şəfi Tiflisdə olarkən bir qızı sevirmiş, lakin qızı başqasına veririlər. Bu həsb-hal da həmin münasibətlə yazılmışdır.

² Bəyənilmiş

³ Yalan

*Sən yəhər üstündə bu cilvələnen gözəlliğin,
bu vüqarınla,
Bu şəkli şəmayillə haraya ayaq qoysan,
Uca fələk həsədindən sənin qulağı sırğalı qulamın olar;
Yer isə itaətindən öz alınına nökrəçilik damğası vurur.*

Bu məsəl qələtdir ki, deyərlər gözdən gedən könüldən gedər. Madam ki, gözdəydin, gözdə idin. İndi ki, gözdən getdin, könüldəsən.

*Göz ağlar kim, səni görməz, könül xüdə səndən ayrılmaz,
Məgər cismi-lətifin nəzəninim, sərbəsər candır?*

Orda ki, könül aydınlığı var, nə dua, nə səlam, Orda ki, məhəbbət peyki var, nə qasid, nə pəyam!¹

*Sənin vəsl otağına səbə necə yol tapa bilər ki,
Oraya keçmək üçün mənim xəyal qasidim belə, acizdir!*

Tərkibi-vücutum iqtizayi-vüsali-mehrinlədir və ədəm imkanım qibleyi-fəraqi-qəhrinlə.²

*Məni eşqin oduna yandırdın,
Çünki gördün yanuram, yan durdun.*

Qayıt, qayıt ki, sənsiz nə gözdə nur, nə könüldə sürür³ var.

*Nə gülməyə bir həvəsim, nə söhbətə meyylim
Nə oturmağa qərarım, nə getməyə taqətim qalmış.
Nə səbr etmək qüdrətim, nə ah çəkmək qüvvətim var
Canım dodağımda, gözüm yollardadır:*

¹ Məktub

² Mənim həyatım sənin vüsəlinə çatmağından, məhvimsə, sənin acıqlantıb, ayrılmağından asılıdır

³ Sadlıq

Qayıt, qayıt öz günəş camalını göstər, üzündəki pərdəni at,
aşıqlər məclisini zinətləndir. Nə əlini kəsmək yeridir?*

*Əllə türüncü bir-birindən seçməyib,
kəsmək təəccüblü bir şey deyil,
Sənin kəməndinin hər bir telində yüz
başıkəsilmiş qərar tutmuşdur*.*

*Almancadan
tərcümələr*

MƏHƏBBƏT TƏRANƏLƏRİ

Bu kiçik məhəbbət təranələrim,
Yaranmış ətrindən tər nanələrin.
Əks-sədasıdır bu səslər, ey dost.
Eşqin, səadətin və nalələrin...

* * *

Ağlımla qəlbimin özgə yolu var,
Hər biri bir yolda puç edər məni.
Birisi sevdadan uzaqlaşdırar,
O biri sevdaya tuş edər məni.

Ağlım gecə-gündüz yazıq qəlbimi
Daima danlayar, daima söyər.
Qəlbimsə sevdaya bir həris kimi,
Daima istəyər, daima sevər.

* * *

Şərab məclisində, gül məclisində,
Dodaq məclisində, dil məclisində
Verərkən hurilər şirin busəni,
Şeytanın lənəti qorxutmur məni.

* * *

Günəş işığını yayıb hər yana,
Min rənglə nur səpir mavi ümmana.
Onun şöləsindən bərq vuran sular,
Az qalır alışa, az qalır yana.

Sənə oxuduğum təranələrin,
Sonsuz ümmanında günəşsən, pərim!
Odur ki, bərq vurub yanır, parlayır,
Çöhrənin şövqündən bu nəğmələrim.

* * *

Yenə gəldi qızıl gülün dövranı,
İşıq saçıb dörd bir tərəf vurdu bərq.
Cilvələnin yer üzünün hər yanı,
Dodaqların busəsinə oldu qərq.

Gül bülbülə, bülbül gülə etdi naz
Ürəklərdən uçub getdi kədər, qəm.
Qocalar da budur, – deyib – gəldi yaz!
Gülün, meyin məclisinə oldu cəm.

* * *

Qovuşan zamanda könül könülə,
Nəfəslər nəfəsə, çiçəklər gülə,
Dodaqlar edərkən abi-həyat nuş,
Ağıl sərxoş olur, başdan çıxır huş.
Ötərgi hislərə amma, vermə haqq,
Hər adi cismani nəşədən uzaq!
Bizim sevdamızın ülvi qüvvəsi,
Nəcib arzuların səsidir, səsi!

* * *

Sənin dodağından busə almasam,
İllərlə yanında mehman qalmasam,
Bu fani dünyaya nə etsəm yenə,
O qismət eyləməz səadət mənə.

Baxışın qəlbimə işıq, nur çilər,
Onunla dünyanı ağıl dərk edər.
Ən nəcib hislərin açarıdır o,
Ömrümün-günümün baharıdır o!

Şirin arzularım göylərdən dərin,
Mənim sarbanımdır şux nəzərlərin.

* * *

Küləklər işlədir dəyirmanları,
Maşını tərpedir suyun buxarı.
Döyüşə sövq edir bu qəlbimizi,
Çoşan hissimizin sərt tufanları.

Lakin min küləkdən, tufandan, sudan
Bütün qüvvələrin hamsından inan,
Bir güclü qüvvə var, bir güclü nəsim, –
Sənin məlahətli, incə nəfəsin!

ZÜLEYXA

Göy üzünü bəzəyirsə al günəş necə,
Qəlb evimi bəzəyirsən sən də, eləcə.
Yetişmişəm sayəndə mən bu səadətə,
Könlüm bil ki, düşər olar sənsiz zülmətə.

Bəllidir ki, yerə zülmət düşəndə birdən
O, gizlədər hər nə varsa gözdən, nəzərdən.
Amma günəş nur saçanda göylərdən bizə.
Yerin bütün gözəlliyi görünər gözə.

* * *

Cənnət qapıları günün birində,
Mömin bəndələrə açılan zaman.
Günahlı, günahsız... hamı yerində
Gözləyər qəlbində şübhəylə, güman.

Bütün günahkarlar içində tək mən,
Dayanıb duraram qara-qorxusuz.
Cənnət qapısını bu dünyada sən
Açmısan üzümə ey nazəndə qız!

* * *

Göydə dövrə vuran ulduzlara bax.
Yenə nur saçırılar bizlərdən uzaq.
Başımız üstündə o qızıl çətir,
Bizim arzumuzdan toxunmuş nədir?!

Durub bir-birindən uzaqda yanar,
Gah batar, gah da ki, sayrışar onlar.
Qəmli dursalar da səmada titrək,
Onlar da birləşər bir vaxt bizimtək..

* * *

Sevinib dolandıq biz aşınatək,
Yeni bir eşq ilə döyündü ürək.
Səninlə dost oldum, ey gözəl xilqət
Verdi məhəbbətin mənə mərifət.
İndi dərk edirəm başqa cür, qəti
Eşqi, səadəti və məhəbbəti.
Səni istər ikən gətirmək ələ,
Mən özüm olmuşam qarşında kölə...

* * *

Munis gəncliyinin əzəmətiylə,
Sən mənim qarşımda saçanda şölə,
Sanasan önümdə açıldı göylər.
Mat-məbhut qaldım mən yox oldu kədər.
Misilsiz nemətdir seyr etmək səni,
Baxdım, məftun etdi camalın məni.
Uçdun, qanadlanıb üstümə birbaş,
Sanki olmuş idik nə vaxtdı sirdaş.

* * *

Cəhalət içində olmuşdum sərsəm.
Qocalıb getmişdim ürəyimdə qəm.
Gümrah cavan etdi yenidən məni,
Bir ney, bir məhəbbət, bir də ki, nəğməm

Mey iç, Mirzə Şəfi, dayanma gəl boş.
Ol meylə, sevdayla nəğməylə sərxoş.
Yalnız nəşə çağır coşar nəğmələr,
Odur ki, ey nəğməm, nəşələnilib coş.

* * *

İstədim ki, bir dəmət düzəldim
 ey mələk sənə,
 Əfsus ki, tapmadım mən, nə gül,
 nə bir çiçək sənə
 Dörd yanım indi gül-çiçək,
 dörd yanım indi yasəmən,
 Əlim irişiməz¹ əlinə, artıq yoxsan
 yanımda sən...

* * *

Qoy o vaxta kimi ömür uzansın,
 Dövrünün qanadı düşsün, dayansın.
 Şirin bir həsrətin, xoş xatirənin
 Qiyməti böyükdür, mənası dərin.
 İnan, çatmasa da əlim əlinə,
 Sənin yanındadır xəyalım yenə.

* * *

Biz də qucaqlaşıb, biz də yanarıq,
 Çıxar yadımızdan dərdimiz artıq.
 Qəlbimiz qızınıb hərarət ilə,
 İsidər dünyanı məhəbbət ilə.
 Yerlə göy əyilib qovuşar yenə,
 Busələr verərək biri-birinə.
 Onlar da yetərlər arzuya, kama,
 Onda mən yer ollam, sən isə səma.

* * *

Nüfuz eyləyərdik yerin tərkinə,
 Uçardıq göylərə, ulduza, günə.
 Yuxlamış sirləri salardıq oyaq,
 Şirin nəğmələrə asardıq qulaq.
 Bütün yer üzünün gözəllikləri,
 İliq yay havası, çəmən gülləri,
 Göydə ulduzlar da, güləndə üzə
 Deyərdik hamısı verilmiş bizə.

* * *

Fələyin çərxini saxlamaq olmaz,
 Böyük sevincin də ömrü olar az.
 Gəldim, məsud olam, yanına sənin
 Döndüm, nəqş oldu ki, qəlbimə əksin –
 Səadət yolunu göstərsin mənə,
 Bir də çatmaq üçün əlin əlimə.

¹ Çatmaz

KÖHNƏ MƏHƏBBƏT

Vaxt var idi güclü, cavan qolumla,
Səni bərk-bərk qucaqlayıb öpərdim.
Gənclik getdi...
Köhnə eşqin oduyla,
Vurur qəlbim indiyədək... nə dərdim!
Mənim həyat üzüyümün qaşısan,
O üzüyün bəzəyi sən, daşı sən.
İnan, bütün nəğmələrim səninindir,
Ürəyə bax... neyləyirsən yaşı sən.

İBN YƏMİN*

Bir gün İbn Yəmin dedi ki, söylə
Ey atəş bəcəyi, nədir bu şölə?
Gündüz olan kimi sönürsən müdam,
Alışıb yanırsan düşəndə axşam.
Böcək dilləndi ki: – Ey İbn Yəmin!
Gündüz də nur saçıb yanırım həmin.
Fəqət, günəş göydə parlayan zaman,
Görünməz nurumdan mənim bir nişan,

* * *

Bir gün qoca molla dayanaraq lal,
Coşmuş arvadına asırdı qulaq.
Cırnadıb arvadı daha da bu hal,
Onun sinəsinə çəkirdi min dağ.
Durub bu minvalla bir xeyli zaman,
Bir söz söyləmədən öz arvadına.
Molla tez güzgünü qapıb divardan,
Qorxunc sifətini göstərdi ona.
Qorxdu öz-özündən güzgüdə arvad,
Bir anlıq duruxdu, xəyalda daldı.
Daha qoparmayıb o bir də fəryad,
Ağzı açıq halda yerində qaldı.
Sonra da üzünü o tutub yana,
Qapıya üz qoydu sakitcə, dinməz.
Özü də özündən gələrək cana,
Qapıdan çıxaraq oldu görünməz.
Sənin də, ey Şəfi, bu nəğmələrin,
Əks edir hüsnünü axmaq kəslərin.
Dünyada eybinə kor olmayanlar,
Görüb bu güzgüdə özünü anlar.

* * *

İtir ömrün bir zərrəsi hər bir nəfəslə,
Ötüb gedən geri dönməz, ha onu səslə.
Gərək ola əvvəlindən nəcib məqsədin,
Qarşındakı amalını edəsən yaqin.
Bu dünyaya gəlmək deyil sənin günahın,
Boş keçibsə ömrün, ərsə çıxacaq ahın.

* * *

Kobud əllər toxunmasın gözəlliyə, olmaz gərək,
Əsil almaz qaşı mütləq cilalansın gərək.

* * *

Əgər mənsəb pilləsiylə qalxmaq istəsən,
Gərək mütləq iki şeyə əməl edəsən:
Dinmək lazım gələn yerdə, susasan gərək,
Lazım gələn yerdə, dillənəsən bərk.

* * *

Beşikdən ta qəbrə qədər yol var ki, şəksiz
Əldə əsa, ya əsasız keçməliyik biz,
Arasında bunun yalnız fərq var ki, bircə
Kim həyatda həmin yolu keçəcək necə!

* * *

Cansız bir baş qan qaraldıb korlayar meyli,
Başsız canın çox az olar insana xeyri.
Lakin canla baş bir yerdə olarsa əgər,
Ömür daim rahatlıqla, rifahla keçər.

* * *

Yer üzündə o adama olsun ki, əhsən
Deyə bilir bu dünyaya vida edərkən:
«Bir günahım yoxdur, ancaq, çox olmuş ahım,
Bundan sonra yaxşı olsun tək, ilahim!»

* * *

Gülüstandan əsib gələn ətirli külək,
Əziz dostum, söylə sənə vermirmi ürək?
Niyə ondan bir xoş xəbər eşidəndə sən,
Özgəsinin sevincinə sevinməyəsən?
Bataqlığın üfunətli, pis havasından
Axı dostum, kənar gəzib daim qaçırsan.
Onda vurma bədxahlığın gölünə gəl, baş
Qeybət dolu məclislərdən qaçıb, uzaqlaş,

* * *

Tale bir töhfəni edərsə halal,
Onu əldə şərab, gülər üzlə al.
Özün bacarmasan gər bunu, heç vaxt
Səni padşah da, edəmməz xoşbəxt.

* * *

Şeir deyən bir kimsənin sərrafdırsa əgər gözü,
Tapar əsl fikir üçün lazım olan əsl sözü.
Əsl şair olan kimsə, söz önündə qalmaz naçar,
Əsl evin qapısına tapıb salar əsl açar.

* * *

Qulağı oxşayan boş hecalardan,
 Min cürə uydurma macəralardan,
 Cənnət, cəhənnəmdən, dənizdən, çaydan,
 Güldən və bülbüldən, günəşdən, aydan,
 Hicrandan, vüsaldan, qəmdən, kədərdən
 Min dəfə çeynənmiş qafiyələrdən,
 Şeir quraşdırıb mızıldayanlar!
 Sizə şair kimi min nifrətim var!
 Çünki tutduğunuz bu yol asandır,
 Təkcə axmaqlarçün «ürəkaçandır».
 Şeiriniz ürəyi gətirməz cuşa,
 Qanan kəslər üçün bələdir başa!

* * *

Nəğməsindən məscid havası gələn şairlərin,
 Başları boşdur yəqin, ağılları deyil dərin.

SƏRV AĞACI

Azadlıq rəmzidir şux sərv ağacı,
 Əyilib budağı toxunmaz yera.
 Ardınca cəzb edib o, nəzərləri
 Daima ucalar nurlu göylərə.

Fırtınanı qopdu, küləkmi əsdi,
 Yarpağı, əyilməz qəddi.
 Bilməz bu dünyada riyakarlığı,
 Ülvidir, nəcibdir onun varlığı.

Qarışıq həyatın qəmindən uzaq,
 Sakit məzarlıqdan göylərə qalxar.
 Sərin kölgəsinə kim gəlsə qonaq
 Dalınca göylərə boylanar, baxar.

Bir yaşıl qüllədir – ümid qülləsi,
 Ucalıb təpəsi ərşə dayanar.
 Altında gəmirər qurdlar məzarı,
 Üstündə ulduzlar sayrışıb yanar.

* * *

Tulla gəl çadranı... görünsün üzün
 Gül də gizlədərmi de bağda özün?!
 Səni qadir Allah, ey incə çiçək,
 Yaratmış dünyaya verməkçün bəzək.
 De, bunca lətafət, bunca məlahət,
 Solsun dar qəfəsdə neyçün, nəhayət
 Tulla gəl çadranı... bilsin ki, dünya
 Yoxdur yer üzündə sənintək afət.
 Qoy sənin nəzərin hər yana baxsın,
 Baxışın qəlbləri yandırıb yaxsın.

Pəmbə dodaqların təbəssümləri
 Ətrafa nur yaysın, açsın səhəri.
 Sənə, çadra kimi ey incə mələk,
 Tək gecə zülməti olsun bürüncək.
 Tulla gəl çadranı... hüsnü-tək hüsnü
 İstanbul soltanı görməmiş belə!
 Uzun sıx kirpiklər arasındakı,
 O aydın gözlərin – nurlu piyalə.
 Aç qara gözünü, çadranı tulla!
 Həyatda cəsur ol, yaşa qürurla.

* * *

Bir Mirzə üz tutub soruşdu məndən:
 «Bizim şah haqqında nə fikirdəsən?
 Söylə genişdirmi ondakı ürək,
 Sazdırmı ağılı da, qulaqlarıtək?»
 «O da bir adamdır qalanlar kimi,
 – Əba, əmmaməsi olanlar kimi.
 Xalqın cahil, qorxaq, kor olduğunu
 Bilib cəhəltədə saxlayar onu».

ŞAH ABBAS

Şah Abbasın bir vaxt zülmü yetmirdi sona,
 Kim gəlirdi tullayırdı bir-bir zindana.
 Məsləhətə qulaq asmaz, fikri qan idi,
 Tanrısından üzü dönmüş hökmran idi.
 Sığmayırdı yerə-göyə şahlıq vüqarı,
 Vəhşi kimi parçalardı qulluqçuları.
 O müstəbid hökm eləyib yerin üzünə,
 Allah kimi baxırdı o, özü-özünə.
 Düşüb müdrik adamlardan tamam uzağa,
 Çevirirdi qulağını yalnız yaltağa.
 Baxsa kəskin bir nəzərlə o, bir insana
 Bil ki, onun ömrü o gün yetərdi sona.
 Şahdan xeyli zülm çəkmiş müğənni Səlim,
 Dedi bir gün yuxarıya qaldırıb əlin:
 «Ay camaat, dözürsünüz neyçin bu qədər,
 Şah axmaqdır, siz özünüz ondan beşbetər!
 Hədə-qorxu bəsdir daha! Bir nəfər murdar,
 Bu qədərin əl-qolunu necə bağlayar?!»
 «Şah güclüdür! Biz neynəyək özün de barı»
 «Ələ salın, sınıb getsin tamam vüqarı,
 Siz dəyişin, qorxub sizdən o da dəyişər,
 Yoxsa ona heç bir tədbir eyləməz əsər».
 Dünyagörmüş müğənninin haqlı sözləri,
 Açdı sanki birdən-birə bağlı gözləri.
 Səhəri gün şah yenə də təkəbbür ilə,
 Tərk eləyib sarayını çıxarkən çölə
 Baxıb ona qəhqəhəylə güldü camaat,
 Şah bu işə heyrət etdi, donub qaldı mat,
 Hiddətindən alını oldu tamam qapqara,
 Baxdı odlu gözləriylə o, adamlara.

Xalqa onun kar etmədi qəzəbi bir an,
Güldü hərə bir tərəfdən daha ucadan.
Dörd tərəfdən qəhqəh çəkən rəyyət ilə,
Pıçıldaşıb gülüşürdü məyyəət belə.
Şah özü də birdən-birə qalib çarəsiz,
Güldü bütün camaatla göstərib xoş üz.
(Düz deyiblər, gülmək açar donuq məzacı)
Həmin gündən şah dəyişdi, xalq qaldı razı.
Camaatın şikayəti azaldı, kəsdı,
Şahın adı dildən-dilə dolaşdı gözdi.

* * *

Tulla, Mirzə Şəfi, boş niyyətini,
Əl çək sərsəmlikdən, sərvaxt ol, sərvaxt!
Sən öz hünərini, fərasətini
Ağıllı bir işə sərf eylə hər vaxt.

Bax gör, Mirzə Hacı Ağası* birdən
İranda nə böyük bir cənab olub!
Əvvəl seçilməzdi heç birimizdən,
İndisə sinəsi nişanla dolub!

Sərf eylə qüvvəni dövlətə sən gəl,
Xeyir verməmişən ona heç zaman.
Axı mən neyləyim: vəzir, vəkillər
Əksərən olurlar ən böyük nadan.

ŞAH MANİFEST YAZDI ƏLİYLƏ BİR GÜN

Şah manifest yazdı əliylə bir gün,
Küllü İran xalqı mat qaldı bütün.
«Necə müdrikanə gözəl kəlamlar!»
Bir-bir sevindilər bütün adamlar.
Hamı bayram etdi: «Dünyada təksən
Ey böyük şahımız sənə min əhsən!»
Baxdı Mirzə Şəfi bir xeyli müddət,
Bu səslər qəlbində doğurdu heyrət:
«İran camaatı İranda, aman
Gör necə baxır ki, şah ilə xana;
Onlar bir ağıllı iş görən zaman,
Tamam heyran qalib sevinir buna».

* * *

Bir gün gedirdim mən bir dalda yolla,
Nəqafil qarşıma çıxdı bir molla.
Ay Mirzə, xeyr ola, nə olmuş yəni,
Heç görmək olmayır məsciddə səni?
Çünki əziz dostum, qaralır qanım,
Səni görən kimi azır imanım

* * *

Nə qədər olsa da qəm, qüssə, kədər,
Dünyada dərd varmı yoxsulluq qədər?
Yazıq insanları bu dərdli tilsim
Qoymur nə yaşasın, nə də ki, ölsün.
Məhv edib insanın diləklərini,
Tökdürür ömrünün çiçəklərini.
Ən möhkəm adamın girib qəsdinə,

Qırır qürurunu, dəyib şəstinə.
 Aqili axmaqdan eyləyir aslı,
 Saxlayır qəlbini hüznü, yaslı,
 Acı fəlakətlər törədir hər an,
 (Axı yaşamağa yaranmış insan!)
 Yoxsulluq şairə bir boş məzardır,
 Sərvət də, miknət də alçaqlardadır.
 Onların önündə əyilən bir baş
 Gərək ayaqlarda əzilsin birbaş.
 Ruhdan düşməməli, dərd, qəm nədir ki,
 Bircə partlamasın qəlbimiz təki!
 Zülmün bu dünyada hikməti yoxdur,
 Hikmətin zülməsə davamı çoxdur.
 Dərdü-qəm əlində nə yan, nə inlə
 Qovla sən onları nəğmələrinlə...

HİKMƏTLİ SÖZLƏR, ZƏMANƏDƏN ŞİKAYƏT VƏ ETİRAZLAR

Qəlbimin, ruhumun qanadıyla mən,
 Çıxdım aydınlığa zülmət gecədən.
 Gördüm şeiriyətdə həqiqətimi –
 Tapdım həqiqətdə şeiriyətimi.

* * *

Qoy sən həqiqəti söyləyən zaman,
 Qopsun min təhlükə, qopsun min tufan.
 Gəl baxma bunlara, ey Mirzə Şəfi!
 Uca tut daima arı, şərəfi,
 Həqiqət bir şeydir gözəllik ilə,
 Olarmı gözəllik gəlməsin dilə?
 Cəzadan, təqibdən olmaqçün uzaq,
 Bəzən sözlərini söyləmə çılpaq.
 Asta ol, özünü daim gözlə sən,
 Acı sözünü də, de xoş sözlə sən.

* * *

Şahların zinətli hədiyyəsinə,
 Təriflə vuraraq daha da zinət.
 Ancaq təbiətin min töhfəsinə,
 İnanın, vermərik bir dəfə qiymət.

* * *

Selləri coşdurub, çaylar axdıran.
 Göydə buludlara şimşək çaxdıran.
 Sonsuz qüvvələri peyda eyləyən
 Bəşər taleyini vəsf edirəm mən.

* * *

İti qılınc sürüşərək düşsə yatağa.
Üzü yumşaq ipək üstən sıçrar qırağa.
Bu dünyada kəskinlikdən, zor, gücdən artıq
Səmər verər xeyirxahlıq və mehribanlıq.

Düzlüklə alçaqlıq çarpışan zaman
Alçaqlıq nədənsə qazanır hər an.
Çünki alçaqlarçün ən alçaq işlər,
Alçaqlıq deyildir, hünərdir, hünər.

* * *

Müdrilik adamı çox xoşbəxt edər,
Lakin elm artdıqca, çoxalar kədər.
Bu dünya üzündə xoşbəxtdir axmaq,
Aqıl həsəd etməz ona da, ancaq.

* * *

Özünü şux göstər, özünü saxla,
Getməsin üzündən təravət əsla.
Amma düşünmə ki, ölüm nə gəzir?
O, durar qapında bir gün müntəzir.

* * *

Bu dünyanın kədərini, qəmini,
Sorsan, deyər yer üzündə hamıdan,
Ahu-fəğan çıxararmı bu dərdi
Ürəklərin viran qalmış damından?
Fələkətə, işgəncəyə, kədərə,
Üstün gəlib qılınc çəkmək gərəkdir
Ümid bağla sən bir yolluq hünərə.
Üləmalar* nə desələr, kələkdir.

* Alimlər. Burada kinəyə və eyhamla işlədilmişdir. Molla-ruhanilər nəzərdə tutulur (*red.*)

Anlaşılmaz möüzənlə, duanla
Sən artırma bu dünyada ələmi.
Qoy məqsədin bir şey olsun... gəl anla,
Tez ol qurtar dərdü-qəmədən ələmi!

* * *

Şikayətmi edim, gülümmü, bilməm
Dünyanın yarısı dərrakədən kəm.
Edir utanmadan, eyləmədən ar,
Mini bir axmağın sözünü təkrar.

Yox! Səni mədh edim, qoy ey yaradan,
Ki tutmuş dünyanı bu qədər nadan.
Etməsəydin bizə bu mərhəməti,
Olmazdı ağıln da qədri, qiyməti.

* * *

Məni sevənlərə məhəbbətim var,
Nifrət edənlərə min nifrətim var.
Əgər əl çəksəm də, səadətimdən,
Mən əl götürməyəm bu adətimdən.
Kişisən, var isə səndə cəsarət,
Olsun xislətinə belə bir adət:
Yaxşılıq edənə yaxşılıq eylə,
Cavab ver yamana yamanlıq ilə.
Türfə gözəlləri sevib duyarlar,
Qəşəng gül yanağı sığallayarlar.
Əkib becərərlər münbit tarlanı
Əzib öldürərlər əfi ilanı.
Namusa, qeyrətə sataşanları
Əfv edən, əslində, zəif adamdır.
Yumşaqılıq yaraşar qadın qəlbinə
Kişininki isə bil, intiqamdır!

* * *

Ey bəşərin xilasına edilən kömək, –
Ey göylərin ilk töhfəsi, sevimli əmək!
Sənə xidmət edənlərə təsəllisən sən.
Müdrüklərin ilk arzusu, ilk istəyisən.

Ancaq, nadan çətin işdən qaçar asana,
Məhv olardım dirənmədən min yol asana!
Ey göylərin ilk vergisi!..
İnan ki, sənə
Daim sadıq qalasıyam gedincə sinə.

* * *

Gülüb cavabını qaytar mehriban,
Birisi kinayə edərsə sənə.
Bil ki, kinayəyə layiq olmayan
Min bir kinayədən alçalmaz yenə.

* * *

Sən öz mənliyinin dar sarayından
Kənara çıxmasan, ey dostum, inan,
Anla ki, ömründə ola bilməzsən
Düzlük evində də, bir dəfə mehman.

* * *

Ələ qədəh alsan, gəl olma nadan,
İçmə hiss etmədən, içmə duymadan.
Özünü böyüdüb boş yerə şişmə,
Bir də ki, alçalıb ayağa düşmə.

Elə bil şəh ilə dolubdu lələ,
Qızarıq əlində qızıl piyalə.
İç, amma su kimi içərsə bir kəs
Meyin bu dünyada qədrini bilməz.

* * *

Tozu qaldırsa da nə qədər külək,
Toz öz tozluğunu dəyişməyəcək.
Gömülmüş olsa da, toza cəvahir,
Yenə də qiyməti öz üstündədir.

QEYDLƏR VƏ İZAHLAR

Səh. 13. Qəzəli ilk dəfə 1926-cı ildə Salman Mümtaz nəşr etdirmişdir (Bax: Salman Mümtaz «Mirzə Şəfi Vazeh», Bakı, 1926. Azərbaycan Elmlər Akademiyası yanında Respublika Əlyazmalar fondu, inv. 18814).

Şairin kitabda verilən:

*«Nə qədər kim, fələyin sabitü səyyarəsi var»,
«Ey nəzakət çəmənini içrə xuraman Süsəni»,
«Hər zaman kan qəddə bala ze nəzər miqozərədə»,
«Ey ke, həmhöcreyə mai, vərəqe zohd beşuy»,
«Şahədə xərgəhneşin zolf ze rox kərd baz»,*

– mətləli şeirləri Naci və Nəslə müşairəsi və «Həsb-hal» bu mənbədən götürülmüşdür.

Səh. 13. Şeir ilk dəfə 1929-cu ildə Ə.Ə.Seyidzadə tərəfindən nəşr edilmişdir (Bax: Ə.Ə.Seyidzadə. «Gəncəli mütəfəkkir və şair Mirzə Şəfi Vazeh», Gəncə, 1929).

Şairin kitabda verilən:

*«Min ev yıxıb, tikirsiniz bir boş minarə»,
«Ta key del on delaram zin del rəmide darəd»,*

– misraları ilə başlanan iki şeiri və farsca rübailəri həmin bir kitabçadan alınmışdır.

Misra yazıdan yazıya keçdikdə təhrif olunmuşdur. Şeiri:

*«Min ev yıxıb, tikirsiniz bir boş minarə,
Ərşə çıxıb, yetmək üçün pərvərdigarə»*

– şəkildə islah etmək, bəlkə, məqbul göründü.

Səh. 13. Şeirin Mirzə Şəfi Vazehə aid olduğu təxmin edilir.

Səh. 14. *Sədəğın yayı qaşın sədqəsi qurban Süsəni.*

Şeirdə – gözə tuşlanan ox mənasında olan «sədəğ» sözü burada ahəng incəliyi xatirinə «sədəğ» kimi işlənilmiş və əlyazmasında katib xətası olaraq, geyn ilə deyil, qaf «q» ilə yazılmışdır. XVIII əsr şairlərindən Ağa Məsih Şirvaninin:

*«Dila, etmə təvəqqö, rastguluq qanda qalmışdır,
Qərinə özgədir, onlar keçən dövrandə qalmışdır.»*

– mətlə ilə başlanan müxəmməsində də «sədəğ» sözü yuxarıda dediyimiz mənada işlənilmiş və fikrimizi təsdiq edə bilər:

*Sədəğ oxu kimi kəctə bilərtutmuş nəzərgahi
Olar kim, doğrudur, əyri qılinc tək yanda qalmışdır.*

Vazeh yuxarıda göstərilən misrada çox əyri olan sədəğ yayının öz əyriliyini bir sədəqə olaraq gözəlin qaşlarından aldığı söyləyir. Bunun ona bir sədəqə, qurbanlıq verildiyini deyir.

Səh. 14. *Edə gər zində ləbin ləfzi Məsiha, yaraşur.*

Məsih, yaxud Məsiha İsa peyğəmbərin ləqəbidir.

Ləfzi Məsiha İsanın ləfzi – sözü deməkdir. Dini rəvayətə görə, İsa, guya, öz nəfəsi və sözü ilə ölüni dirildirmiş.

Bu misrada şair gözəlin şirin danışığı ilə Məsihanın özünü belə, dirildə biləcəyini söyləyir.

Səh. 15. *Səbzpus olmuş qəddin rüxsari-atəşgünilə,
Musiyi-İmranə guya, Tur şəklin göstərür.*

Musa peyğəmbərin (Onun bir ləqəbi də İmrandır) Tur dağında Allahla danışığı haqqındakı hədisə işarədir. Bu hədisdə göstərilir ki, guya, həmin danışığı zamanı Allah Musaya od şəkildə görünmüşdür.

Vazeh şeirdə gözələ müraciətlə göstərir ki, sənin boyun od saçan yanaqlarının şövqündən al-yaşıl rəngə boyanmışdır. Sənə baxan aşiqə şəklin Musaya Tur dağında görünən odu xatırladır.

Səh. 15.

*Tilbə könlüm tillər ilə asılıb, tildir səbəb,
Filməsəl, baxqan kəsə Mənsur şəklin göstərür.*

Mənsur Həllac məşhur sufilərdən olmuşdur. İslam və şəriətin ehkamlarını təftiş etmək ittihamilə 918–919-cu illərdə Bağdadda Xəlifə Müqtədirbillah tərəfindən dara çəkilmişdir. Öldürülərkən o, dar ağacı altında dayanmış, tövbə etmək istəməmişdir. Buna görə, zaman keçdikcə Mənsur Həllac obrazı Şərq poeziyasında-məslək və əqidəyə sədaqətin rəmzi kimi verilmişdir.

Beytdə dar ağacından asılmış Mənsurla eşq, sevda ucundan gözəlin incə tellərindən asılmış dəli, aşuftə könül müqayisə edilmişdir. Birinci məslək və əqidə də nə qədər fədakar və dönməzdirsə, ikinci də (aşiq) məhəbbət və dostluqda eləcə fədakar və sabitqədəmdir.

Qeyd: Müşairə A.Bakıxanovun «Göstərür» rədifli şeiri əsasında aparılmışdır:

*Gözlərin kim, aşiqə məxmur şəklin göstərür.
Əhli-fəqrə mərdümi-məğrur şəklin göstərür.*

Səh. 16. Bu iltizamnamənin klişesini İ.K.Yenikolopov öz kitabında vermişdir (Bax: İ.K.Yenikolopov. Poet Mirza Şəfi, Baku, 1938, səh. 25).

Səh. 36.

*Mahmud türbətindən cəza günü bu nida qopar:
Əyaz qılıncı ilə ölmüşə cənnət nə lazım?*

Burada Sultan Mahmud Qəznəvi (969–1030) ilə ona yaxın və sadıq dostu Əyaz arasında olan dostluğa işarə olunur. Əyaz öz ağıl və zəkası, həmçinin Sultan Mahmuda olan məhəbbət və səmimiyyəti ilə başqalarından seçilmişdir. Hətta onların arasında

olan bu səmimiyyət, məhəbbət zərbül-məsələ çevrilmiş, dostluq və sədaqət nümunəsi kimi göstərilmişdir. Şairlər bu barədə «Mahmud və Əyaz» adında çoxlu mənzumələr yazmışlar.

Vazeh bu məsələni xatırlamaqla dostluq və məhəbbəti tərənnüm etmək istəmişdir: Əyaz tiğilə-dost qılıncı və öldürülənə cənnət nə lazımdır? Belə bir ölüm ən böyük xoşbəxtlik deyilmi?

Səh. 42. «Välleyli iza yəğşa!.. Vənnəhari iza təcəlla!

Quranda ayədir (tərcüməsi göstərilən səhifədədir). Şair burada aydınlıq və vüsal çağlarını vermək üçün həmin ayədən istifadə etmişdir.

Səh. 44. «Qətən əydihin» – Quranda surədir (tərcüməsi göstərilən səhifədədir). Bu surədə Yusif və Züleyxa hekayəsi verilmişdir. Dini rəvayətə görə, Yusif Züleyxanı görmək üçün onun otağına daxil olanda Züleyxa qızlarla oturub türünc kəsirmiş. Yusifin fəvqəladə gözəlliyi qarşısında heyran qalan Züleyxa və qızlar türünc əvəzinə, ixtiyarsız olaraq əllərini kəsmişlər...

Burada isə ifadə müstəqim mənada işlənmiş, sonra rəvayətə əlaqələndirilmişdir.

Səh. 44.

*Əllə türüncü bir-birindən seçməyib,
kəsmək təcəblü bir şey deyil,
Sənin kəməndinin hər bir telində yüz
başkəsilmiş qərar tutmuşdur.*

(Beytin mənası «Yusif və Züleyxa» haqqında rəvayətdə verilmişdir.)

Səh. 55. İbn Yəmin Əmir Fəxrəddin Mahmud – XIII əsr şairlərindəndir. Yaxın Şərq poeziyasında qitə ustası kimi tanınır. İbn Yəminin atası Azərbaycan Elxanilər sülaləsinə mənsub dövlət xadimi və görkəmli türk sərkərdəsi olmuşdur. O, Elxanilər

tərəfindən Nişapura dövlət vəzifəsinə göndərilmiş, Fəxrəddin Mahmud da, orada anadan olub, böyümüşdür.

Səh. 62. Mirzə Hacı Ağası – Fətəli şahdan sonra hakimiyyət başına keçmiş Məhəmməd şahın (1830-cu illər) sədr-əzəmi – baş naziri olmuşdur. Hacı Ağası İran tarixində ən qəddar və müstəbid dövlət başçılarından olmuşdur. Rus səyyahı Beryozin onu «İran Rişelyesi» adlandırmışdır. Mirzə Şəfinin almanca əsərləri içərisində ona yazılmış bir neçə şeiri var.

LÜĞƏT

A	Əflak – fələklər Ətvar – qalıq, naz-qəmzə
Abi-həyat – dirilik suyu	
B	F
Badə – şərab	Fəraq – ayrılıq
Baxqan kəsə (özbəkçə) – baxan adam	Filməsəl – məsələ (burada sanki, elə bil ki)
Bədri-tamam – bədirlənmiş ay, on dörd gecəlik ay (məs. gözəl üz)	G
Bərq – ildırım, işıq	Giryan – ağlar
Bəsirət əhli – gözüaçıq adam	Gülgün – al, qırmızı
Bülənd – uca, yüksək	H
Ç	Həmnişin – bir yerdə oturub duran, yoldaş, dost
Çəşm – göz	Hərəkətu rəviş – davranış
D	Həsb-hal – hal-əhval
Dəmət – gül dəstəsi	X
Dərgah (dərgəh) – astana	Xislət – insan təbiəti
Dəst – əl	Xoşnud – razı qalmaq, sevinmək
Didə – göz	Xubluq – gözəllik, yaxşılıq
E	Xud – özü
Eyma – işarə (qaş, gözələ)	Xuram – nazlı-nazlı yerimək
Ə	i
Əbr – bulud	İbn – oğul
Ədəm – heçlik, yoxluq	İqtiza – icab, mümkünlük, zərurət

İsar – malını səxavətlə vermək, qurban etmək

K

Kərim – mərhəmətli, səxavətli (burada, bəyənilmiş)

Kişvər – ölkə

Kövkəb – ulduz

Kur – kor

Q

Qitə – şeir forması

L

Laf – yalan

Ləb – dodaq

Ləfz – söz, danışmaq

M

Mehr – məhəbbət

Mədh – tərif

Məxmur – xumarlanmış

Məniyyət – müşayiət edənlər

Mətlə – şeirin ilk misrası

Miknət – var, dövlət

Mur – qarışıq

Mühəqqər – həqiq, zəif, aciz

Müşairə – şeirləşmə

N

Ney – tütək

Nəzzarə – tamaşa

P

Peyda – olmaq, görünmək

Pənbə – pambıq

Pəyam – məktub, sifariş

Puş (puşak) – geyim

R

Rastguluq – doğruluq, doğru danışmaq

Rəncür – xəstə, naxoş

Rüxsar – üz, yanaq

Ruj – üz

S

Sabitqədəm – dönmə, səbatlı, möhkəm adam

Sanmağay (özbəkca) – sanmayın

Sarban – sarvan

Səbz – yaşıl

Səhdi qəd – ucaboy, düz qamət

Sərapa – başdan ayağa

Sərgəstə – avara, sərgəstə

Sirişk – göz yaşı

Sitəmkar – göz yaşı

Ş

Şəmayıl – surət, göz yaşı

T

Tanqi-mas (özbəkca) – eyib olmaz

Tar – qaranlıq

Tara – qarət, talan

Təmas – toxunmaq

Tən – bədən, can

Tənbur – çalğı aləti

Tiğ – qılınc

Tilbə könlüm (özbəkca) – dəli könlüm

Türbə – qəbir, məzar

Türfə – qəribə

Türreyi-zülf – hörük, saçın qatları

V

Vəhm – qorxu

Vəsf – tərif

Z

Ü

Ürfan – elm, bilik

Zar – ağlar

Zərd – sarı

Zində – diri

İÇİNDƏKİLƏR

Avropalıların könlünü fəth edən gəncəli şair (<i>Pərvanə Məmmədli</i>).....	5
Mirzə Şəfi Vazeh (<i>Salman Mümtaz</i>).....	8

ORİJİNAL ŞEİRLƏR

Qəzəl.....	13
Süsnəni	14
Mirzə Şəfi Vazehlə Naci və Nasehin müşairəsi	15
Məktub	16
Məktubun intizarında (<i>Sətri tərcüməsi</i>).....	18
Məktubun intizarında (<i>Poetik tərcüməsi</i>).....	24
Qəzəllər	28
Farsca qəzəllər.....	33
Rübailər	38
Həsb-hal	40
Həsb-hal (<i>tərcüməsi</i>)	42

ALMANCADAN TƏRCÜMƏLƏR

Məhəbbət təranələri.....	47
Züleyxa.....	50
Köhnə məhəbbət.....	54
İbn Yəmin.....	55
Sərv ağacı	59
Şah Abbas.....	61
Şah manifest yazdı əliylə bir gün	63
Hikmətli sözlər, zəmanədən şikayət və etirazlar	65
Qeydlər və izahlar	70
Lüğət.....	75

Nəşriyyat redaktoru *Məsudə Əvəzqızı*
 Bədii və texniki redaktoru *Abdulla Ələkbərov*
 Üz qabığının rəssamı *Nazim Babayev*
 Kompüter tərtibatçıları *Səbinə Məmmədova, Pərvin Məmmədov*
 Korrektor *Natəvan Məmmədova*

Çapa imzalanmışdır 06.10.2014. Kağız formatı 60x90^{1/16}.
 Ofset çapı. Ofset kağızı. Fiziki çap vərəqi 5,0.
 Sifariş 106. Tiraj 500.

«Aspoliqraf LTD» MMC
 Bakı, AZ 1052, F.Xoyski küç. 121^B
 e-mail: as_poliqraf@box.az

Mirzə Şafi Vazeh
MƏHƏBBƏT TƏRANƏLƏRİ
Bakı, «Aspoliqraf», 2014.

Art-282118

ASPOLIQRAF
BAKI-2014